

Doğma, canım-varlığım qədr
sevdiyim Azərbaycanım
mənim qibləgəmdir

Ilham Aliyev

Qəzet 1921-ci
ildən çıxır

ŞƏRQ qapısı

Təsisçi: Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi və Nazirlər Kabineti

Sayı: 68 (21.478)

15 aprel 2016-cı il, cümə

Gündəlik ictimai-siyasi qəzet

www.serqqapisi.az

Qiyməti 20 qəpik

Rəsmi xronika

Aprelin 14-də İstanbulda İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının XIII Sammiti işə başlayıb. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Sammitdə iştirak ediblər.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi, digər dövlət və hökumət başçılarına qarşılayıb.

Sonra dövlət və hökumət başçıları birgə foto çəkdiriblər.

* * *

Aprelin 14-də İstanbulda İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının XIII Sammiti işini sessiyalarla davam etdirib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev birinci sessiyada çıxış edib.

* * *

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 14-də İstanbulda Türkiyə Respublikasının Baş naziri Əhməd Davudoğlu ilə görüşüb.

Görüşdə Azərbaycan-Türkiyə ikitərəfli əlaqələrinin yüksək səviyyədə olduğu bildirilib, ölkələrimiz arasında dostluq, qardaşlıq və tərəfdaşlıq münasibətlərindən məmnunluq ifadə edilib.

Ölkəmizin keçmiş sovetlər dövründə müttəfiq respublikalar içərisində qabaqcıl mövqeyə yüksəlməsi, daha sonra yenidən müstəqil dövlət kimi dünyanın geosiyasi xəritəsində yer alması, güclənməsi ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Naxçıvan Dövlət Texniki Kolleci tələbələrinin iştirakı ilə Naxçıvan şəhərindəki Heydər Əliyev Muzeyində “Ulu öndər Heydər Əliyev və müstəqil Azərbaycan” mövzusunda keçirilən növbəti açıq dərstdə muzeyin direktoru Ramil Orucaliyev bu barədə danışıb. O vurğulayıb ki, məhz ulu öndərin siyasi fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan Respublikası və onun Naxçıvan Muxtar Respublikası bələdlərindən xilas oldu, inkişaf yoluna qədəm qoydu. Müstəqil Azərbaycan bu gün iqtisadi-siyasi, hərbi baxımdan Cənubi Qafqaz regionunun ən qüdrətli dövlətidir.

Heydər Əliyev Muzeyinin bələdçisi Hicran Bədəlova bildirib ki, Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpası üçün ulu öndər Heydər Əliyevin fəaliyyətinin Naxçıvan döv-

“Ulu öndər Heydər Əliyev və müstəqil Azərbaycan” mövzusunda açıq dərslər keçilib

rü xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Ümummilli lider Heydər Əliyev hələ Sovet hakimiyyəti dövründən etibarən Azərbaycanda milli kadrların yetişdirilməsinə, beləliklə Azərbaycançılıq düşüncəsinə real təminat əldə olunmasına, Dağlıq Qarabağın sosial-iqtisadi inkişafının möhkəmləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirdiyi kimi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının inkişaf etdirilməsinə də ümummilli vəzifələr səviyyəsində böyük qayğı göstərib. Dahi şəxsiyyət Naxçıvanda yaşayıb çalışdığı, muxtar

respublikanın rəhbəri olduğu illərdə Azərbaycan üçün çox əhəmiyyətli olan böyük tarixi qərarlar qəbul edib.

Vurğulanıb ki, Azərbaycanın bu diyarının – Naxçıvanın mürəkkəb hərbi-siyasi şəraitdə işğaldan xilas olunmasının başlıca səbəbi xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri kimi xalqı öz ətrafında birləşdirməsi, region dövlətləri ilə əlaqələri möhkəmləndirməsi idi. Azərbaycanın mürəkkəb və tələpəli tarixi dövründə dövlət rəhbərliyinin ağır məsuliyyətini öz üzərinə götürmüş ulu öndərimizin siyasi kursunun yaradıcılıqla həyata keçirilməsi müstəqil dövlətimizin bugünkü intibahının və gələcək inkişafının əsasını təşkil edir.

Qeyd olunub ki, iki əsrin qovuşduğu Azərbaycanın demokratik və bəşəri dəyərlərə sadıq müstəqil bir dövlət kimi formalaşması ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyununda xalqın təkidli tələbi ilə yenidən siyasi hakimiyyətə qayıdışının nəticəsidir. Məhz həmin tarixi qayıdışdan sonra ümummilli liderimizin uzaqgörənlik və müdrikliklə həyata keçirdiyi siyasət Azərbaycanın müstəqilliyini əbədi, dönməz və sarsılmaz edib. 1993-cü ildən sonrakı dövr müasir Azərbaycanın tarixinə dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanılması uğrunda mübarizə dövrü kimi yazılıb, ictimai-siyasi sabitliyin və qanunçuluğun bərqərar edilməsi bu dövrün ən mühüm nailiyyəti olub. Məhz bundan sonra dövlət quruculuğunda, iqtisadi, sosial və mədəni həyatda böyük işlərə başlamaq, genişmiqyaslı və ardıcıl islahatlar aparmaq üçün əlverişli şərait yaradılıb.

Bildirilib ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, milli birliyimizi

təmin edən Azərbaycançılıq ideologiyasının banisi, xalqımızın və dövlətimizin xilaskarı olan ulu öndər Heydər Əliyevin misilsiz tarixi xidmətləri daim böyük hörmət və ehtiramla xatırlanır. Çünki ümummilli lider Azərbaycan dövlətinin və xalqının bütövlüyü uğrunda fədakarlıqla çalışıb, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi, dövlətçiliyimizin inkişafı, xalqın rifah halının daha da yaxşılaşdırılması üçün tarixi addımlar atıb. Bu gün Onun yolu uğurla davam etdirilir. Müstəqil Azərbaycan Respublikası uğurla inkişaf edir, güclənir. Dahi şəxsiyyət tərəfindən yaradılan, formalaşdırılan ordumuz bu gün qarşıda duran bütün vəzifələri yerinə yetirməyə, işğal altındakı torpaqlarımızı azad etməyə tam hazırdır. Bütün bunlar ulu öndərin həyata keçirdiyi ordu quruculuğu siyasətinin nəticəsidir. Məhz həmin siyasət bu gün ölkəmizi daha da irəliyə aparır, beynəlxalq aləmdə onun mövqelərini daim gücləndirir.

Sonra tələbələr muzeyin ekspozisiyası ilə tanış olublar.

Rauf ƏLİYEV

Daşınmaz Əmlak və Torpaq Məsələləri üzrə Dövlət Komitəsi cari ilin ilk rübünü uğurla başa vurmuşdur

Əmlak və torpaq məsələlərinin həllində müasir metodların tətbiqi və vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin səviyyəsinin yüksəldilməsi vacib məsələdir. 2016-cı ilin ilk rübü ərzində muxtar respublikada bu amil əsas götürülmüş, 1353 daşınmaz əmlak obyektı qeydiyyatla alınmışdır. Komitə tərəfindən hazırlanmış 1375 texniki sənədin parametrləri və digər məlumatlar Milli Qeydiyyat Sistemində daxil edilmiş, 1002 texniki sənəd hazırlanmışdır.

Səyyari xidmət vətəndaşların rahatlığına və xidmətin daha operativ təşkilinə şərait yaradır. Qeyd olunan dövrdə 24 yaşayış məntəqəsində 308 vətəndaşa səyyari qaydada xidmət göstərilməmişdir. “Naxçıvan Muxtar Respublikasının 2014-2018-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nın müvafiq bənd-

lərinin icrası da təmin edilmiş, Şərur rayonunun dövlət ehtiyat fondu və qış otluq sahələrində olan əkinəyararlı torpaq sahələri müəyyənləşdirilmiş və həmin ərazilərin xəritələri hazırlanmışdır. Muxtar respublikada tütüncülüyün inkişaf etdirilməsi məqsədilə Kəngərli rayonunun dövlət ehtiyat fondu torpaqlarında 267 hektar torpaq sahəsi plana alınaraq xəritələşdirilmiş və aidliyyəti orqanlara göndərilmişdir. Həmçinin Babək, Şərur, Ordubad, Culfa və Şahbuz rayonlarının bütün qəsəbə və kəndlərində torpaqların mühafizəsi və təyinatı üzrə istifadə edilməsi sahəsində yoxlamalar davam etdirilmiş, qanunvericiliyə uyğun tədbirlər görülmüşdür.

Komitənin şəhər və rayon idarələrinin rəhbərləri və mütəxəssislərinin iştirakı ilə da-

şınmaz əmlakın real bazar münasibətlərinə uyğun qiymətləndirilməsi ilə bağlı treninq keçirilmiş, yeni metodların tətbiqi barədə müzakirələr aparılmışdır. Rüb ərzində əmlakların real bazar münasibətlərinə uyğun qiymətləndirilməsi ilə əlaqədar 26 müraciətə baxılmışdır. Muxtar respublika üzrə ilkin qeydiyyat, bölünmə və birləşmə nəticəsində yeni yaranmış 206 daşınmaz əmlak obyektinə ünvan verilmişdir. Bundan başqa, rüb ərzində hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən daxil olmuş 54 elektron müraciətə baxılmış, 30 sorğuməktub cavablandırılmışdır. Həmçinin ötən aydan başlayaraq komitə İdarələrarası Elektron Sənəd Dövrüyyəsi Sistemində qoşulmuş, sənəd mübadiləsinin daha etibarlı və çevik təşkilinə şərait yaradılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Daşınmaz Əmlak və Torpaq Məsələləri üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidməti

Yaşayış binalarının təmiri davam etdirilir

Bu gün muxtar respublikanın paytaxtı Naxçıvan şəhəri müasir şəhərsalma prinsipləri əsasında qurulur. Həyata keçirilən quruculuq tədbirləri çərçivəsində yeni inzibati binalar, sosial obyektlər tikilərək istifadəyə verilir. İctimai yaşayış binalarının təmir edilməsi və əhalinin kommunal-məişət şəraitinin yaxşılaşması da aparılan tikintiquruculuq işlərinin tərkib hissəsidir.

Əsaslı təmir işləri hazırda “Atabəylər” məhəlləsində də davam etdirilir. Ötən müddətdə bu məhəllədəki 5 və 6 nömrəli yaşayış binalarında artıq işlər yekunlaşdırılıb. Təmir zamanı yaşayış binalarına yeni gorkəm verilməklə yanaşı, kommunikasiya xətləri də yenilənib. Bu tədbirlərin davamı olaraq adıçəkilən məhəllədəki 4 nömrəli binada təmir işlərinə başlanılıb. Burada əsaslı təmir işlərini “Cahan İnşaat” MMC-nin kollektivi həyata keçirir. Binanın qapı və pəncərələri tamamilə yenilənir, fasadı üzlənir, tikiliyə yüksəkkeyfiyyətli dam örtüyü vurulur, elektrik və rabitə xətləri yenisi ilə əvəzlənir.

Xəbərlər şöbəsi

Yeni istehsal sahələri yaradılır

Bu gün muxtar respublikamızda sahibkarlığın inkişafı sahəsində ardıcıl tədbirlər görüldü, yeni istehsal sahələri yaradıldı, daxili bazarda yerli istehsalın çəkisi artı. Yeni istehsal sahələrinin yaradılması cari ilin ötən dövründə də davam etdirilib.

Belə ki, bəhs olunan dövrdə şəxsi vəsaitlər hesabına Kəngərli rayonunun Qıvrıq qəsəbəsində fiziki şəxs Əli Cəfərov tərəfindən mebel istehsalı və Babək rayonunun Yuxarı Uzunoba kəndində fiziki şəxs Murad Cabbarov tərəfindən istixana təsərrüfatı sahəsi yaradılıb.

Sahibkarlığa Kömək Fondunun krediti və digər mənbələr hesabına şirniyyat, kompot, mürəbbə, turşu istehsalının, heyvandarlıq, quşçuluq, istixana təsərrüfatlarının, qarışıq qüvvəli yem istehsalının, bərk pendir istehsalının, eyni zamanda qeyri-ərzaq məhsulları üzrə zinət əşyaları, medal və döş nişanları, elektrik aqarları, qaynaq çubuğu istehsalı, dəri emalı sahəsi və müxtəlif növ xidmət sahələri olmaqla, 14 müxtəlif təyinatlı istehsal müəssisəsi, 5 müxtəlif növ xidmət sahəsi olmaqla, ümumilikdə, 19 müəssisənin yaradılması istiqamətində işlər davam etdirilir. Bu 19 müəssisənin 6-nın yaradılması cari ilin ötən dövrü ərzində başlanılıb. Cari ildə yaradılmasına başlanılan sənaye və kənd təsərrüfatı yönümlü sahələr dövlət maliyyə dəstəyi əsasında maliyyələşdirilib.

Ümumilikdə, 2016-cı ilin I rübü ərzində Naxçıvan Muxtar Respublikası Sahibkarlığa Kömək Fondu tərəfindən ötən ildən davam edən 1 layihə də daxil olmaqla, 7 layihənin maliyyələşdirilməsinə güzəştli şərtlərlə 2 milyon 67 min 698 manat maliyyə dəstəyi göstərilib.

Naxçıvan Muxtar Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin mətbuat xidməti

Son illərdə muxtar respublikamızda zabıt ailələrinin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması diqqət mərkəzində saxlanılır.

Zabıt ailələrinin mənzil-məişət şəraiti yaxşılaşdırılır

Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər dövlətimizin hərbi qulluqçulara qayğısı kimi dəyərləndirilir. Növbəti belə qayğıyı isə Naxçıvan şəhərinin Babək məhəlləsində Naxçıvan Muxtar Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin zabıtları üçün tikilmiş yeni ya-

taqxana binasının nümunəsində görmək mümkündür.

“Gəmiqaya” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin inşaatçıları tərəfindən

2014-cü ilin iyul ayında tikintisinə başlanılan yataqxana binasında işlər yekunlaşdırılıb. Bina zirzəmi ilə birlikdə 7 mərtəbədə ibarətdir. İkiqirişli, 48 mənzilli yataqxana binasının zirzəmi hissəsində bərbər, anbar, camaşırxana və mağazanın fəaliyyət göstərməsi nəzərdə tutulub. Digər mərtəbələrdə otaqlarla bərabər, foye, salın, mətbəx yerləşir.

Binanın həyatında isə abadlıq işləri aparılıb, ətrafa asfalt örtük salınıb.

Yeni yataqxana binası Naxçıvan Muxtar Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyində xidmət edən zabıtların mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına öz töhfəsini verəcəkdir.

Həyatda şərəfli və dəyərli bir ömür yaşayan, Vətənə, torpağa məhəbbəti, təmiz mənəviyyəti, sədaqəti, xalqa xidməti ilə yaddaşlarda qalan insanların əməlləri, xeyirxah işləri daim anılır. Tarix məhz belə insanların sayəsində yaranır, onların nəcibləşən ömürləri gələcək nəsillərə örnək, nümunə olur. Azərbaycanın görkəmli alimi akademik Zərifə xanım Əliyeva kimi.

Zərifə xanım Əliyeva qədim Naxçıvan diyarında, adlı-sanlı ziyalılardan Vətəni olan Şahaxtari kəndində, görkəmli alim və siyasi xadim Əziz Əliyevin ocağında dünyaya göz açmışdı. Uşaqlıq və ilk gənclik illəri Şahaxtari kəndində keçən Zərifə Əliyeva bu kəndin maarifçi mühitinin işıqlı ənənələrindən faydalanmışdı. Zərifə xanımın təhsil ənənələri olan ziyalı ailəsinin özünəməxsus tərbiyə üsulları onu hələ uşaq yaşlarından, məktəb illərindən etibarən elmə, işıqlı ideallara doğru istiqamətləndirmişdi.

O, 1942-ci ildə Bakıda orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirmiş və elə həmin il Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun Müalicə-profilaktika fakültəsinə daxil olmuşdu. Ali təhsil almaq məqamında Zərifə Əliyevanın həkimlik sənətini seçməsi atası, tibb elmləri doktoru, professor Əziz Əliyevin yolunu davam etdirmək arzusunun doğmuşdursa, göz həkimliyini ixtisas kimi seçməsi onun xeyirxahlığından, işıqlı insan olmasından irəli gəlmişdi. Tələbəlik həyatının ilk günlərindən fitri istedadı, dərin zəkası, geniş dünyagörüşü, iti məntiqi təfəkkürü, təvazökarlığı və sadəliyi, insanpərvərliyi və vətənpərvərliyi ilə tələbələr arasında hörmət qazanmış, professor-müəllim heyətinin diqqətini cəlb etmişdi.

Tələbəlik illərində fundamental tibbi biliklərə dərinlən yiyələnən Zərifə xanım Əliyevanın qəlbində insanların gözlərinə nur bəxş etmək

amalı baş qaldırmışdı və O, öz gələcək fəaliyyətini tibbin oftalmologiya sahəsinə həsr etməyi qarşısına məqsəd qoymuşdu. Görünür, son dərəcə zəriflik və incəlik, həssaslıq və nəciblik tələb edən göz həkimliyi Zərifə xanımın təbiətindəki nadir xüsusiyyətlərə daha yaxın idi. Zərifə xanımın timsalında bir daha sübuta yetirildi ki, peşəsini ürəkdən sevən həkim, həqiqətən, xatirələr yaratmaq iqtidarındadır.

O, ötən əsrin 50-ci illərində öz xeyirxah sənəti ilə əsl vətəndaş mövqeyində dayanaraq xalqımızın bəlasına çevrilmiş traxoma xəstəliyinin qarşısını almaq üçün ciddi və məqsədyönlü müalicə-profilaktika tədbirlərinin həyata keçirilməsi istiqamətində mübarizəyə başlamışdı. Zərifə xanımın başlıca məqsədi nəyin bahasına olursa-olsun, tezliklə Azərbaycanda traxoma xəstəliyini törədən səbəbləri aşkar edib aradan qaldırmaq, onun optimal müalicə üsullarını tapmaq, müvafiq profilaktik tədbirləri vaxtında həyata keçirməkdən ibarət idi. İnsanları korluq əzabından qurtarmaq zərurətindən doğan bu şəfəqlə tədbirlərin həyata keçirilməsi ağır zəhmət və uzunmüddətli vaxt tələb edirdi. Zərifə xanım Azərbaycanın bütün rayonlarını gəzərək traxoma ocaqlarını aşkar etmiş, özünün tərtib etdiyi müalicə üsullarını həyata keçirmişdir. Onun mövcud müalicə üsulları ilə yanaşı, o, dövrün güclü antibiotiki hesab edilən sintomisin-dən istifadə etməklə müalicə üsul-

larını həyata keçirməsi bu ağır xəstəliyin qarşısının alınmasında başlıca rol oynamışdır.

Elmi-tədqiqat mövzusu kimi də Zərifə xanım Əliyevanın göz xəstəliklərinin müasir müalicə üsullarına müraciət etməsi insanlara və onları əhatə edən mühitə daha çox işıq gətirmək qayəsini ifadəsindir. Zərifə xanım Əliyeva 1959-cu ildə "Traxomanın digər terapiya üsulları ilə birlikdə sintomisinlə müalicəsi" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə etmiş və tibb elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. Namizədlik dissertasiyası kimi bu mövzunun seçilməsi geniş yayılmış traxoma xəstəliyinin ən intensiv müalicə üsullarının müəyyən olunmasına və tətbiq edilib müsbət nəticələr alınmasına şərait yaratmışdır. Elmi fəaliyyətini real həyatla üzvi surətdə əlaqələndirən Zərifə xanım Əliyeva özünün namizədlik dissertasiyası ilə həm tibb elmini yeni ideyalar və metodlarla zənginləşdirmiş, həm də yüzrlə insana işıq bəxş etmişdir. Hələ XX əsrin 50-ci illərində Zərifə xanım tərəfindən tibb elmi üçün

M.Averbax adına mükafatına layiq görülmüşdür.

Zərifə xanım Əliyeva oftalmologiya sahəsində yeni istiqamətlər üzrə tədqiqatlar aparmış, bununla bağlı görülən müalicə-profilaktika tədbirlərinə silsilə işlər həsr etmişdir. Onun "Herpetik göz xəstəliyi", "Ağır virus konyunktiviti" əsərləri bu qəbildəndir.

Görkəmli alimin qələmə aldığı "Terapevtik oftalmologiya", "Oftalmologiyanın aktual məsələləri", "İridodiaznostikanın əsasları" kitabları bu gün də oftalmoloqların ən çox müraciət etdikləri, oxuyub faydalandıqları elmi ədəbiyyatlardır. Gənc həkimlərə düzgün yol göstərən, istiqamət verən, onların bir şəxsiyyət kimi formalaşmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edən bu əsərlər heç vaxt aktuallığını itirməyəcəkdir.

Zərifə xanım Əliyevanın "Azərbaycanın kimya sənayesi müəssisələrində işçilərdə görmə orqanının vəziyyəti" mövzusunda doktorluq dissertasiyası tibb elminin cəmiyyətlə əlaqəsi baxımından böyük və qətiyyətli addım idi. O, sadəcə, görmə orqanlarındakı xəstəlikləri deyil,

Zərifə xanım Əliyeva ulu öndərimizin Azərbaycanın inkişafı sahəsindəki qətiyyətli mübarizəsinə də etibarlı dayaq olmuşdur. Zərifə xanımın elmi fəaliyyətini yüksək qiymətləndirən ulu öndərimiz deyirdi: *"Zərifə xanımın tibb elmi sahəsində xidmətlərindən biri də göz müalicəsi, tədqiqatı idi. Mənə belə gəlir ki, onun iki dəyərli irsi vardır. Birincisi, Azərbaycanda ilk dəfə deontologiyaya bir elm kimi meydana atıldı. İkincisi, Zərifə xanım çalışıb ki, bizim gələcək nəsilləri irsi xəstəlikdən xilas etsin, sağlamlaşdırsın".*

Akademik Zərifə xanım Əliyeva göz xəstəlikləri mütəxəssisi kimi Azərbaycanda bu sahədə elmin əsas yaradıcılarından biridir. O, göz xəstəliklərinin müalicəsi problemini elmi məktəb səviyyəsinə çatdırmışdır.

Zərifə xanım daim həkim-xəstə münasibətinə xüsusi diqqət yetirmişdir. O, dafələrlə demişdir ki, həkimlə xəstənin birbaşa əlaqəsi müalicənin əhəmiyyətini yüksəldir, xəstəyə ümid verir, onun orqanizminin xəstəliyə qarşı müqavimətini artırır. Zərifə xanım mətbuatda həkim etikası problemlərinə dair ma-

Zərifə xanım Əliyeva: görkəmli alim və əsl İnsan

kəşf edilmiş, elmi cəhətdən əsaslandırılmış müalicə üsulları aradan illər keçməsinə baxmayaraq, indi də tətbiq edilir və insanlara nur bəxş edir.

Zərifə xanım Əliyeva ciddi elmi-tədqiqat işləri, mürəkkəb cərrahiyyə əməliyyatları ilə yanaşı, elmi-pedaqoji fəaliyyətini də uğurla davam etdirmişdir. Görkəmli alim 1967-ci ildə Əziz Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Göz xəstəlikləri kafedrasına dəvət olunmuşdur. Həmin kafedranın müdiri vəzifəsində çalışan Zərifə xanım bu institutda dosentlikdən akademiklikə qədər yüksəlmişdir.

1977-ci ildə Bakıda Zərifə Əliyevanın təşəbbüsü ilə Ümumi-tiffaq Oftalmoloqlar Cəmiyyəti İdarə Heyətinin plenumu keçirilmişdir. Bu plenum alimin daha bir keyfiyyətini qabarıq şəkildə üzə çıxarmış, tədbirin gözlənilməyindən də yüksək səviyyədə keçirilməsi Zərifə xanım Əliyevanın təşkilatçılıq bacarığının təzahürünə çevrilmişdir. Bakıda ilk dəfə olaraq belə bir ittifaq miqyaslı plenumun keçirilməsi Azərbaycanda oftalmologiya elminin yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymasına güclü təkan vermişdir. Zərifə xanım oftalmologiya elminin inkişafı yolunda əldə etdiyi nailiyyətlərə, görmə orqanının peşə patologiyası sahəsində apardığı uğurlu elmi-tədqiqat işlərinə görə 1981-ci ildə SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının Akademik

istehsalatda baş verən ictimai və tibbi prosesləri vəhdətdə öyrənmiş, Azərbaycanda ilk dəfə olaraq kimya sənayesi müəssisələrində tibbi laboratoriyalar yaratmışdı. Görkəmli alim uzun illər respublikanın 10-dan artıq iri sənaye müəssisələrində böyük miqyaslı elmi-tədqiqat işləri aparmış, zərərli maddələrin təkcə görmə orqanlarına deyil, eyni zamanda, digər orqanlara təsirini öyrənmişdir. Aparılan səmərəli elmi-tədqiqat işləri, tətbiq edilən düşünlümlü üsullar həm kimya texnologiyası işçilərinin göz xəstəliklərinin qarşısını almış, həm də istehsalat mühitinin zərərli maddələrdən təmizlənməsinə şərait yaratmışdır.

Akademik Zərifə xanım Əliyeva 160-dan çox elmi əsərin, 10 monoqrafiyanın, 12 səmərələşdirici təklifin, dərns vəsaitlərinin müəllifidir. Görkəmli alim gənc nəslin təlim-tərbiyəsində, yüksək səviyyəli həkim-oftalmoloqların, professional elmi kadrların yetişdirilməsində böyük xidmətlər göstərmişdir. O, onlarla elmlər doktorunun və namizədinin rəhbəri olmuş və böyük bir elmi məktəb yaratmışdır. Akademik Zərifə xanım Əliyeva oftalmologiya elmində əldə etdiyi nailiyyətlərə, xalqımızın sağlamlığı keşiyində dayanan çoxsaylı həkim-oftalmoloqların yetişdirilməsində əvəzsiz xidmətlərə görə Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin ömür-gün yoldaşı kimi

raqlı məqalələr dərc etdirmişdir. Həmin məqalələrdən birində o yazırdı: *"Əsl həkim yalnız o şəxsdir ki, xəstənin əzablarını öz əzabları bilir və onun üçün sağalib evinə qayıtmış insanın təbəssümü ən yüksək mükafatdır. Vicdan əsas hakiminizdir. Ən çətin məqamda və ən xoş saatımızda o, bizimlə üz bəzəyən dayanıb soruşacaq: Sənin ağ xalat geyinməyə haqqın varmı?"*

Ömrün mənasını xalqına xidmətdə gören Zərifə xanım Əliyeva həm də böyük ana – xalqımız, dövlətimiz üçün gərəkli olan 2 övladın anası idi. Bu cəhətdən onu xoşbəxtlərin xoşbəxti sayırlar. Çünki övladları bu gözəl ananın öyüd-nəsihətlərinin işığında xalqa, Vətənə layiqli övladlar olduğu sübuta yetirilib. Prezident İlham Əliyev bu gün Azərbaycanı dünya dövlətləri içərisində sözü və yeri olan bir ölkə kimi tanıdıb.

Gözlərə işıq, qəlblərə nur bəxş edən Zərifə xanım Əliyeva 1985-ci il aprel ayının 15-də əbədiyyətə qovuşmuşdur. İllər bir-birini əvəz etsə də, əbədiyaşar alimin əziz xatirəsi daim ehtiramla yad edilir, işıqlı və nurlu əməlləri bu gün də yaşayır və xatırlanır. İndi onlarla məktəb, xəstəxana, poliklinika, bağ və parklar, küçələr akademik Zərifə xanım Əliyevanın adını daşıyır. Onun xatirəsinə ucaldılan büst və abidələr görkəmli alimə və əsl İnsanə olan ehtiramın və məhəbbətin tükənməz təzahürüdür.

"Şərq qapısı"

Muxtar respublikada həyata keçirilən genişmiqyaslı səhiyyə quruculuğu tədbirləri 2016-cı ildə də davam etdirilmiş, ötən dövrdə Şərrur rayonunun Oğlanqala, Culfa rayonunun Saltaq kəndlərində həkim ambulatoriyaları, Kəngərli rayonunun Yurdçu, Babək rayonunun Xəlilli, Şahbuz rayonunun Daylaqlı kəndlərində feldşer-mama məntəqələri tikilib istifadəyə verilmişdir. Yeni səhiyyə müəssisələrinin istifadəyə verilməsi ilə yanaşı, onların maddi-texniki bazası da müasir standartlar əsasında qurulmuş, ixtisaslı kadrlarla təminatına diqqət artırılmışdır.

Əhalinin dispanserizasiyası işinin yaxşılaşdırılması muxtar respublikanın səhiyyə kollektivlərinin daim diqqət mərkəzindədir. Bu məqsədlə cari ilin birinci rübündə Naxçıvan Muxtar Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin, Naxçıvan Muxtar Respublika Xəstəxanasının, Mərkəzi Uşaq Xəstəxanasının, Naxçıvan Muxtar Respublikası Doğum və Diaqnostika-Müalicə mərkəzlərinin, eləcə də rayonlardakı mərkəzi xəstəxanaların əməkdaşlarından ibarət həkim briqadalarının kəndlərə gedişi davam etdirilmiş, əhaliyə tibbi xidmət göstərilmişdir. Həmçinin

Tibbi xidmətin səviyyəsi yüksəldilir

təhsil müəssisələrində şagirdlərin tibbi müayinəsi aparılmış, Naxçıvan şəhərində 10 min 699 şagird yoxlamalardan keçirilmişdir. Ötən dövrdə Naxçıvan Dövlət Universitetində və kolleclərdə də profilaktik tədbirlər davam etdirilmiş, 2 min 833 tələbə müayinədən keçirilmişdir. Ümumiyyətlə, bu ilin birinci rübündə muxtar respublikanın səhiyyə müəssisələrində 17 min 929 nəfər müayinə edilmiş, 4 min 37 nəfər dispanser qeydiyyatına götürülmüşdür. Naxçıvan Muxtar Respublikası Onkoloji Mərkəzinin həkimləri tərəfindən mədəniyyət sahəsində çalışan işçilər arasında süd vəzinin profilaktik müayinəsinə də başlanılmışdır.

Ölkəmizin paytaxtında fəaliyyət göstərən yüksəkixtisaslı həkim briqadalarının muxtar respublikaya dəvət olunaraq axtəminatlı ailələrdən olan xəstələrin müayinə və cərrahi əməliyyatları da davam etdirilmişdir. Belə ki, Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən Mərkəzi Neftçilər Xəstəxanasının Ürək və damar xəstəlikləri şöbəsinin 12 nəfərdən ibarət heyəti Naxçıvan Diaqnostika-Müalicə Mərkəzinin

Kardiocərrahiyyə şöbəsinin həkimləri ilə birlikdə 250 nəfərdə müayinə, 21 nəfərdə açıq ürək əməliyyatı aparmışdır. Akademik Mirqasimov adına Respublika Klinik Xəstəxanasının ayrı-ayrı ixtisaslar üzrə 21 nəfərlik həkim briqadası isə Şərrur rayonunda olmuş, 2504 nəfər tibbi müayinədən keçirilmiş, 75 nəfərdə əməliyyat aparılmış, Azərbaycan Milli Oftalmologiya Mərkəzinin oftalmoloqu tərəfindən Naxçıvan Muxtar Respublikası Göz Xəstəxanasında 22 nəfər müayinə, 6 nəfər isə əməliyyat edilmişdir. Həmçinin Naxçıvan Diaqnostika-Müalicə Mərkəzinə dəvət olunan akademik M.A.Topçubaşov adına Elmi Cərrahiyyə Mərkəzinin invaziv uşaq kardioloqu 12 nəfərdə EXO müayinəsi, Azərbaycan Tibb Universitetinin uşaq cərrahisi isə 5 nəfərdə plastik rekonstruktiv əməliyyatlar aparmışdır.

Səhiyyə işinin düzgün təşkilində gigiyenik qaydalara əməl olunması və epidemioloji tədbirlər həyata keçirmək vacib amildir. Bu səbəbdən də gigiyena və epidemiologiya mərkəzləri ərzaq ticarəti obyektinə baxış

keçirmiş, Yoluxucu Xəstəliklər Mərkəzinin QİCS-lə mübarizə şöbəsinin laboratoriyasında hamilə və zahi qadınlar, donorlar, hərbiçilər və nikaha daxil olanlar müayinə edilmişdir. Səhiyyə Nazirliyində yaradılan komissiya tərəfindən isə əczaxanalarda yoxlamalar davam etdirilmiş, lisenziya şərtlərinə və dərman preparatlarının təyin olunmuş satış qiymətlərinə əməl etməyən sahibkarlar barədə inzibati tədbirlər görülmüşdür.

Muxtar respublikada ixtisaslı tibbi kadrların hazırlanması diqqət mərkəzindədir. Son illər ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində hər-tərəfli şərait yaradılmış, tələbələrin səhiyyə müəssisələrində təcrübə keçmələri təmin edilmişdir. Bununla yanaşı, həkim və tibb işçilərinin peşəkarlıq səviyyəsinin yüksəldilməsinə də xüsusi diqqət yetirilir. Bu ilin ötən dövründə bir qrup həkim Bakı şəhərinin və Türkiyə Respublikasının klinika və xəstəxanalarına, ali məktəblərin tibb fakültələrinə, orta tibb işçiləri isə Naxçıvan Tibb Kollecinə təkmilləşdirmə kurslarına göndərilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin mətbuat xidməti

Naxçıvana hər səfərimdə muxtar respublikanın sürətli inkişafının şahidi oluram

Xəbər verdiyimiz kimi, Rumıniyanın Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Daniel Kristian Çiobanu Naxçıvanda səfərdə olub. Səfərin sonuncu günü səfir Biznes Mərkəzində naxçıvanlı sahibkarlarla görüşərək Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Rumıniya arasında ticarət və işgüzar əlaqələrin inkişafı barədə fikir mübadiləsi aparıb.

“Əlincaqala” tarixi abidəsinə gələn Daniel Kristian Çiobanuya abidə barədə ətraflı məlumat verilib. Bildirilib ki, abidə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin “Culfa rayonundakı “Əlincaqala” tarixi abidəsinin bərpası haqqında” 11 fevral 2014-cü il tarixli Sərəncamına əsasən bərpa olunur. Bərpa işləri zamanı Əlinca dağının ətəyində müvafiq yer seçilib və “Əlincaqala” Tarix-Mədəniyyət Muzeyi üçün bina inşa olunub. Bina iş otaqları və ekspozisiya zalından ibarətdir. Ekspozisiya zalında Əlincaqalada məskunlaşan insanların həyat tərzini özündə əks etdirən maddi-mədəniyyət nümunələrinin, xüsusilə qədim məişət əşyalarının, pul və sikkələrin, kitab, jurnal və qəzet materiallarının nümayiş etdirilməsi üçün vitrinlər qoyulub. Bu da ziyarətçilərin qala sakinlərinin yaşayışı və qəhrəmanlıq tarixi haqqında ətraflı məlumat almasına imkan verəcəkdir.

Səfər təəssüratlarını bizimlə bölüşən Rumıniyanın Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri dedi ki, üçüncü dəfədir, Naxçıvana səfər edir: “Tam səmimi deyirəm ki, hər səfərimdə Naxçıvan şəhərinin və muxtar respublikanın bütün bölgələrinin sürətli inkişafının, necə dəyişdiyinin, gözəlləşdiyinin, müasir səviyyədə yenidən qurulduğunun, abadlaşdığının canlı şahidi oluram. Mən bütün naxçıvanlıları əldə etdikləri

qeyri-adi iqtisadi yüksəliş münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edirəm. Bu gün muxtar respublika nəzərəcarpacaq dərəcədə inkişaf edib”. Səfir vurğuladı ki, Naxçıvanda insan zəhməti ilə yaradılanlarla yanaşı, təbii möcüzələr də diqqəti cəlb edir: “Mən səfər çərçivəsində muxtar respublikanın tarixi abidələri, turizm məkanları ilə də tanış oldum. Burada tarixi abidələrə göstərilən diqqət ən yüksək səviyyədədir. Həmin abidələrin qorunub saxlanılmasına, bərpasına böyük zəhmət sərf edilib. Naxçıvanda tarixilik qorunmaqla müasirliyə nail olunub. Eyni zamanda muxtar respublikanın füsunkar təbiəti, gözəl turizm obyektləri, ən yüksək səviyyədə qurulan infrastruktur var. Bu da Naxçıvanın turizm məkanı kimi cazibədarlığını artırır”.

Səfərinin məqsədi barədə danışan diplomat dedi: “Mənim səfərimin əsas məqsədlərindən biri Rumıniyanın Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi məsələlərini müzakirə etmək idi. Səfər çərçivəsində çox faydalı görüşlər keçirdik, qarşılıqlı müzakirələr apardıq. Eyni zamanda, naxçıvanlı sahibkarlarla da əhəmiyyətli görüşlərimiz oldu. Ümumi fikrimiz belədir ki, biz ticarət əlaqələrinin inkişafına, qarşılıqlı investisiya qoyuluşunun artırılmasına nail ola, keçiriləcək biznes fo-

rumlar vasitəsilə iqtisadi-ticarət əməkdaşlığımızı daha da inkişaf etdirə bilirik. Bu mənada, naxçıvanlı iş adamlarının Rumıniyaya, rumıniyalı iş adamlarının Naxçıvana səfərlərinin təşkil olunması da müsbət nəticələr verə bilər”.

Muxtar respublikadakı ali təhsil ocaqlarında keçirdiyi görüşlər barədə də danışan Daniel Kristian Çiobanu bu görüşlərdən razı qaldığını bildirdi: “Bilirsiniz ki, Rumıniya səfirliyi həm də NATO-nun Azərbaycanda əlaqələndiricisidir. NATO ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr bu gün strateji əməkdaşlıq səviyyəsinə yüksəlib. Çox yaxşı dialoq mühiti mövcuddur. Mən Naxçıvan Dövlət Universitetində və “Naxçıvan” Universitetində “Azərbaycan-NATO əlaqələri” mövzusunda məruzə edərək də bu məsələlərə toxundum. Hər iki universitetdə tədbirimiz çox gözəl diskussiya şəraitində keçdi. Tələbələr çox fəal idilər. Ümumiyyətlə, naxçıvanlı tələbələr məlumatlı, hazırcavab və biliklidir. Mən bunun bir daha şahidi oldum”.

Sonda səfir Naxçıvan barədə səmimi fikirlərini bildirmək istədiyini qeyd edərək dedi: “Naxçıvan çox zəngin tarixə, gözəl təbiətə, yüksək iqtisadi inkişafa malik olan bir diyardır. Ancaq bütün bunlarla yanaşı, mən səmimi şəkildə demək istədim ki, Naxçıvanın ən böyük sərvəti onun insanlarıdır. Naxçıvanda insanlar qonaqpərvər, mehriban, gülərliz, işgüzar və əməksevərdirlər. Bütün bu xüsusiyyətləri ilə siz rumıniyalılara çox bənzəyirsiniz. Düşünürəm ki, bizim ortağ xüsusiyyətlərimiz çoxdur”.

Rumıniyanın Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Daniel Kristian Çiobanunun Naxçıvan Muxtar Respublikasına səfəri aprelin 13-də başa çatıb.

✎ Rauf ƏLİYEV

Dövlət proqramı uğurla icra olunur

Son illər muxtar respublikada sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsil alması və bu yolla onların cəmiyyətə inteqrasiyası diqqətdə saxlanılır.

Sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsili və reabilitasiyası ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlərin davam etdirilməsi məqsədilə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin 2016-cı il 11 yanvar tarixli Sərəncamı ilə “2016-2020-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsili və reabilitasiyası üzrə Dövlət Proqramı” təsdiq edilib. Proqramda bu qəbildən olan uşaqların cəmiyyətə inteqrasiyasını möhkəmləndirmək, məsafədən (distant) təhsilin əhatə dairəsini genişləndirmək, sosial reabilitasiyasında müasir üsulları tətbiq etmək, onların müasir informasiya texnologiyalarından istifadə imkanlarını artırmaq, təhsili ilə bağlı müvafiq pedaqoji kadrları hazırlamaq məqsədilə aid dövlət orqanlarının qarşısına yeni vəzifələr qoyulub.

Digər qurumlar kimi, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi də adçıqkəlin proqramın icrasını diqqət mərkəzində saxlayır. Belə ki, 2016-cı ilin ilk 3 ayı ərzində komitə tərəfindən əlaqə saxlanılan 18 yaşadək sağlamlıq imkanları məhdud olan 290 nəfər uşağdan 49 nəfərinin məktəbəqədər yaşlı olduğu müəyyən edilib.

Sağlamlıq imkanları məhdud

uşaqlardan əqli və fiziki imkanları ümumtəhsil müəssisələrində təhsil almağa imkan verən və hərəkət qabiliyyətinin məhdudluğu səbəbindən təhsil ala bilməyən 4 uşağın olduğu müəyyənləşdirilib və onlar haqqında məlumat bazası yaradılıb, 9 uşağın bacarıq və maraqları nəzərə alınaraq musiqi məktəblərinin və məktəbdənkənar müəssisələrin dərnəklərinə, 1 uşaq muxtar respublikada fəaliyyət göstərən idman məktəbinə, müasir informasiya texnologiyalarından istifadəsində biliklərinin artırılması məqsədilə 1 uşaq Məhdud Fiziki İmkanlılar üçün Naxçıvan Regional İnformasiya Mərkəzində təşkil edilmiş məşğələyə cəlb olunub.

Ötən dövr ərzində komitə tərəfindən sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlarla muxtar respublikanın 32 məktəbəqədər və məktəbdənkənar təhsil müəssisəsində, ümumtəhsil məktəblərində monitorinq keçirilib, bu qəbildən olan uşaqlara qarşı heç bir hüquq pozuntusu qeydə alınmayıb. Monitorinqlər zamanı təhsil alan sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların hər biri ilə fərdi qaydada söhbətlər edilib, onların tədrisdə iştirakı vəziyyəti, peşə maraqlarının aşkar edilməsi, istedadlarının üzə çıxarılması ilə bağlı sorğular təşkil olunub. Sağlamlıq imkanları məhdud şagirdlər barədə məlumatlar ümumtəhsil müəssisələrinə təqdim edilib, fərdi proqramların müşahidələri əsasında işlənməsi üçün tövsiyələr verilib, həmçinin sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara

qarşı tolerant mühitin yaradılması məqsədilə şagird və müəllimlər arasında maarifləndirici söhbətlər aparılıb.

Komitə aid təşkilatlarla birgə ümumtəhsil məktəblərində sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsili ilə bağlı 270 ibtidai sinif müəllimi, məktəb psixoloqu və distant tədris üzrə pedaqoji kadrlar üçün seminar keçirib, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsil-tərbiyə işinə məsul işçilərin peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması məqsədilə 55 metodist və tərbiyəçinin iştirakı ilə kurs təşkil edib.

Ümumiyyətlə, proqramın icrası ilə bağlı bəhs edilən dövrdə komitə tərəfindən 290 sağlamlıq imkanları məhdud uşağın valideynləri ilə əlaqə yaradılaraq maarifləndirici söhbətlər aparılıb, bu uşaqlardan 1 nəfər Naxçıvan Regional Peşə Tədris Mərkəzinə, 2 nəfər Naxçıvan Uşaq Bərpa Mərkəzinə, 1 nəfər Məhdud Fiziki İmkanlılar üçün Naxçıvan Regional İnformasiya Mərkəzinə, 1 nəfər idman məktəbinə, 9 nəfər musiqi və məktəbdənkənar müəssisələrin dərnəklərinə olmaqla, cəmi 14 nəfər məktəbdənkənar təhsil-tərbiyə, müalicə və reabilitasiya müəssisələrinə yönləndirilib.

Bundan sonra da komitə tərəfindən proqramın icrası ilə bağlı tədbirlər davam etdiriləcəkdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidməti

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan Bölməsində Birinci Türkoloji Qurultayın 90 illiyinə həsr olunan elmi konfrans keçirilib.

müxbir üzvü Əbülfəz Quliyev “Birinci Türkoloji Qurultay və dil məsələləri”, həmin institutun şöbə müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Adil Bağirov “Birinci Türkoloji Qurultay və əlifba məsələ-

Birinci Türkoloji Qurultayın 90 illiyinə həsr olunan elmi konfrans

Konfransı giriş sözü ilə açan AMEA Naxçıvan Bölməsinin sədri, akademik İsmayıl Hacıyev Birinci Türkoloji Qurultayın 90 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Prezident İlham Əliyevin 2016-cı il 18 fevral tarixli Sərəncamını yüksək dəyərləndirib, bu qurultayın tarixi əhəmiyyətindən və fəaliyyətindən danışdı. Bildirilib ki, 1926-cı il fevralın 26-dan martın 6-dək Bakıda keçirilən bu qurultay türk xalqlarının, o cümlədən Azərbaycan xalqının mədəni həyatında müstəsna rol oynayıb. Türkdillli xalqlar arasında ilk dəfə ölkəmizdə keçirilən qurultayda Azərbaycan ilə yanaşı, Türkiyə, Macarıstan, Almaniyə və digər ölkələrdən gəlmiş geniş tərkibdə nümayəndə heyəti iştirak edib, XX əsrdə türkologiyaya ən geniş baxış bu tədbirdə nümayiş olunub. Dövrünün möhtəşəm hadisələrindən olan Birinci Türkoloji Qurultayda çox mühüm ortağ məsələlər müzakirə edilib. Burada ədəbiyyat, tarix, folklor, etnoqrafiya və digər məsələlər geniş mənada türkoloji baxışın tərkib hissələri kimi təqdim olunub. Eyni zamanda qurultayda türk xalqlarının inkişafında mühüm rol oynayan bir sıra qərarlar qəbul edilib. Bunların qərisində latın əlifbasına keçidlə bağlı qərarı xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Tədbirdə AMEA Naxçıvan Bölməsinin İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, AMEA-nın

ləri”, institutun şöbə müdiri, filologiya üzrə elmlər doktoru Fərman Xəlilov “Birinci Türkoloji Qurultaya Naxçıvanda hazırlığın gedişi”, institutun direktoru müavini, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Firudin Rzayev “Tanınmış qurultay iştirakçılarının planlı repressiyası” mövzularında məruzələrlə çıxış ediblər.

Məruzələrdə qurultayın tarixindən, fəaliyyətindən və əhəmiyyətindən danışılıb. Qeyd olunub ki, Birinci Türkoloji Qurultay türk xalqlarının tarixində ən böyük hadisələrdən biridir. Birinci qurultayın işində keçmiş SSRİ məkanının türkdillli xalqlar yaşayan bütün bölgələrindən, xarici ölkələrdən dəvət olunan tanınmış alimlər iştirak ediblər. Qurultayda türkdillli xalqların tarix və etnoqrafiyasına, ədəbiyyatına, dilçilik məsələlərinə, türk dillərinin tədrisi problemlərinə həsr olunan 37 məruzə dinlənilib.

Bildirilib ki, qurultayın diqqət mərkəzində olan əsas məsələsi bütün türkdillli xalqlar üçün latın qrafikasına əsaslanan yeni əlifbanın qəbul edilməsi idi. Bu möhtəşəm elmi tədbirdə terminologiya, orfoqrafiya, ana dilinin tədrisi metodikası sahəsində olan problemlər meydana çıxarılıb və onların həlli yolları göstərilib, türkdillli xalqların tarixinin, etnoqrafiyasının, ədəbiyyatının, incəsənətinin elmi cəhətdən dərinədən öyrənilməsi, inkişaf etdirilməsi sahəsində yollar müəyyənləşdirilib.

✎ Nergiz İSMAYILOVA

“Gənclərin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunması” mövzusunda tədbir keçirilib

Naxçıvan Dövlət Universitetində keçirilən tədbirdə universitetin müxtəlif fakültələrinin tələbələri iştirak ediblər.

Ali məktəbin rektoru, AMEA-nın müxbir üzvü Saleh Məhərrəmov tədbiri giriş sözü ilə açaraq mövzunun bütün dövrlər üçün aktual və əhəmiyyətli olduğunu vurğulayıb.

Qeyd olunub ki, hər bir fərdin yüksək vətənpərvərlik ruhunda yetişməsində, formalaşmasında, ona Vətənə, millətə sevgi hisslərinin aşılanması birbaşa ailə və təhsil aldığı müəssisə faktorunun rolu çox böyükdür. Belə ki, uşaqların vətəndaşlıq tərbiyəsi dedikdə yüksək əxlaqi, mənəvi keyfiyyətlərə yiyələnmə və şəxsiyyət kimi yetişmə nəzərdə tutulur. Bunun üçün gələcəyimiz olan uşaqlara Vətənimizin tarixini, coğrafiyasını, mədəniyyətini, milli adət-ənənələrimizi təlqin etməyi bacarmalıyıq. Uşaqlara vətəni sevdirmək üçün vətəni onlara gərəyincə tanımaq lazımdır. Bu isə, ilk növbədə, ailədə valideynlər, məktəbdə

isə müəllimlər tərəfindən həyata keçirilməlidir.

İqtisadiyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Akif Mədətov qeyd edib ki, hər bir insanın başlıca vəzifəsi mənsub olduğu xalqın tarixini, ədəbiyyatını, milli-mənəvi dəyərlərini dərinədən öyrənmək, bilmək və gələcək nəsillərə ötürməkdən ibarət olmalıdır. Yalnız o zaman həqiqi vətəndaş olmaq mümkündür.

Universitetin Tarix-filologiya fakültəsinin dekanı İman Cəfəri Azərbaycan ədəbiyyatının aparıcı qolu olan poeziyanın əsrlər boyu qəhrəmanlığını, vətənpərvərliyini, fədakarlığın əsas təbliğat vasitəsi, xalqda döyüşkənlik ruhu formalaşdıran, yüksək mənəvi keyfiyyətlər aşılayan sənət növü kimi fərqləndiyini bildirib.

Vurğulanıb ki, Səməd Vurğun, Bəxtiyar Vahabzadə, Süleyman Rüstəm, Rəsul Rza, Məmməd Araz kimi sənət nəhənglərimizin vətənpərvərlik mövzusunda qələmə aldıkları təkrarsız əsərlərini oxuduqca bunun bir daha şahidi olursan.

Sonra mövzu ətrafında müzakirələr olub, tələbələr fikir və təkliflərini bildiriblər.

Tədbirə ali məktəbin rektoru, AMEA-nın müxbir üzvü Saleh Məhərrəmov yekun vurub.

✎ Nərin CABBAROVA

Cəmiyyətin aparıcı qüvvəsini təşkil edən gənclər ailədə, təhsil müəssisələrində gördükləri, öyrəndikləri ilə kifayətlənmir, diqqətlərini çəkmə hər şey haqda yeni məlumatlara, bilik və bacarıqlara yiyələnməyə həvəs göstərirlər. Çünki gənclik mütəmadi axtarış deməkdir ki, yaş dövründən qaynaqlanan enerji, dinamiklik, çeviklik onlara bu işdə müvəffəqiyyətə çatmağa, yorulmamağa zəmin yaradır. Çoxları isə nədə öyrənməyin, sadəcə, asan və əlverişli vasitələrini axtarırlar. Gündəlik həyatımızda hadisələrin gedişatına bilavasitə təsir edən, köməkliyi ilə bəzi çətinlikləri aradan qaldırdığımız belə vasitələrdən biri də internetdir.

Müasir gənclik və sosial şəbəkələr

Bu gün internet ömrünün gənclik mərhələsini yaşayan insanları özünün ən aktiv istifadəçilərinə çevirmişdir. Bəs bu yeni texnologiyadan gənclər düzgün istifadə edirlərmi? Bu mövzu ilə bağlı bir neçə müsahibə həmsöhbət olduq. Naxçıvan Muxtar Respublikası Təhsil Nazirliyinin əməkdaşı İsmayıl İsmayılov dedi:

– Gənclər müstəqil həyata yenidən qədəm qoyduqlarından aldığı yeni informasiya onların düşüncə tərzinə birbaşa təsir etmək gücünə malikdir. Təəssüflər olsun ki, internetdən istifadə zamanı bəzən qarışıq informasiya bolluğuna düşən, vaxtdan, vəziyyətdən düzgün istifadə edə bilməyən bəzi yeniyetmələr və gənclər xarakterlərindən, əhatəsində olduqları mühitdən asılı olaraq gündəlik həyatlarında müəyyən problemlərlə rastlaşır, onların həlli yollarını tapmaqda çətinlik çəkirlər. Buna görə də biz köməklik məqsədilə tez-tez kolleclərdə, peşə məktəblərində olur, sosial şəbəkələrdən düzgün istifadə haqqında məsləhətlər veririk. Düzgün istifadə olunduğu zaman internetin hər birimizin həyatında müstəsna əhəmiyyətə malik olduğunun dərk edilməsi üçün silsilə tədbirlər həyata keçiririk.

Hal-hazırda internet termini istifadə dairəsinə görə dilimizdə az qala ümumişlək sözə çevrilmişdir. Demək olar ki, say etibarilə insanların çox böyük bir hissəsi müxtəlif növ internet istifadəçiləridir.

“Sosial şəbəkələr vasitəsilə biz rəsmi və şəxsi istənilən məlumatları paylaşa, göndərə və eyni zamanda da qəbul edə bilirik”, – deyən İsmayıl İsmayılov onu da diqqətə çatdırdı ki, yaşadığımız informasiya cəmiyyətində gənclərin sosial şəbəkələrdən istifadəsini ümumi xarakteristikasına görə 2 qrupa bölmək olar. Bir qrup gənc sosial şəbəkələrdə xalqımızın tarixini, mədəniyyətini təbliğ edir. Bu, hər zaman dəstəklənir və gənclərin ictimai-siyasi və sosial həyatda fəallığı kimi qiymətləndirilir. Digər qrup gənc isə sosial şəbəkələrdən nə özü, nə də cəmiyyət üçün heç bir faydası olmayacaq şəkildə istifadə edir. Bu, birmənalı olaraq qəbul ediləməzdir və təəssüf doğurur. Sosial şəbəkələrdə boş-boşuna “gəzmək”, vaxt itirmək yerinə hər bir istifadəçi yaşadığı regionda aparılan quruculuq işləri və ya tariximizi özündə əks etdirən hər hansısa bir abidə haqqında məlumatları dostları ilə paylaşsarsa, bu zaman həm də fərqli yerlərdə yaşayan dostlarını öz yaşadığı yer barədə məlumatlandırma bilər.

Müsahibim onu da bildirdi ki, internet vaxt itkisinin də aradan qaldırılmasında mühüm rol

oynayır. Belə ki, ötən yüzillikdə müəyyən bir məlumatı əldə etmək üçün bir neçə kitabı gözdən keçirmək lazım gəlirdisə, günümüzdə bunun yerinə lazım olan mövzunu axtarış saytına yazıb, müəyyən düyməni sıxmaq kifayət edir ki, nəinki həmin mövzu, hətta onun sayısız-hesabsız variantları barədə məlumatlar əldə edilsin.

Ancaq kitablardan bəhrələnmək daha səmərəlidir. Çünki mütaliənin faydaları saymaqla bitməz. Xüsusilə də yaşadığımız dövrdə kitabxanalar zəngin baza ilə oxuculara xidmət göstərirlərsə, axtarıqlarımızı burada da tapa bilərik. Lakin vaxt məhdudluğu, axtarış çətinliyi və ya bu qəbildən olan digər səbəblər internetdən daha sıx kütlənin bəhrələnməsinə gətirib çıxarır. Bunun bir səbəbi də müasir gənclikdə səbirlə kitab oxumaq və ya axtarıqlar etmək kimi bir psixologiyanın formalaşmamasıdır.

Mövzu ilə əlaqədar bir neçə nəfərlə apardığım sorğuya əsaslanaraq deyə bilərəm ki, bu gün bəzi gənclərin internetdən həddindən artıq istifadə etmələri qınaq obyektinə çevrilib. Hətta qonşuluğumuzda olan yaşlı bir qadın nəvələrinin kompüterin başından ayrılmadıklarını həmişə narazılıqla qarşılayır, internetə “bəşəriyyətin qara bəlası” deyir. Düzdür, internet bir çox hallarda əksəriyyətimizin köməyinə çatsa da, bir tərəfdən də cəmiyyətdə olan münasibətlərimizə böyük zərbə vurur. Dünyagörüşümüzün artmasında, fikirlərimizin, düşüncələrimizin genişlənməsində, müasirliyə addım-addım yaxınlaşmaqda onun müstəsna rolu olmağına baxmayaraq, o, bəzi keyfiyyətlərimizin də üstündən bir xətt çəkmək imkanlarına malikdir.

...Sosial şəbəkələri çox zaman gənclərlə əlaqələndirirlər. “Sosial şəbəkələrdən istifadə edirsinizmi?” – deyən ünvanladığım suala “bəli” cavabını aldığımız arasında, demək olar ki, bütün yaş təbəqəsindən insanlar vardı. Deməli, o, yaşımızdan asılı olmayaraq, hamımızın həyatında nəşə ifadə edir, lakin istifadə qaydası və müddəti baxımından bu termin bir çox hallarda gənclərlə qoşa işlədilir. Bəs gənclər onları sosial şəbəkələrin aludəçisi kimi tanıyan yaşlı nəslin nümayəndələrinin bu fikirləri ilə razıdırlarmı? Onlar barəsində deyilən bu fikri gənclərə fərdi şəkildə çatdırıb, bu münasibətə onların reaksiyalarını öyrənmək qərarına gəldim. “İnternet sizin həyatınızda nə dərəcədə əhəmiyyət kəsb edir?” – deyən bir neçə gəncə verdiyim suala “hər şey, qısaca, yoxluğunu təsəvvür belə edə bilmirəm”, – deyən cavab verənlərlə yanaşı, sualına “heç nə, sadəcə,

becarçılığın bir əlaməti”, – deyən laqeydcəsinə cavab verənlər də oldu. Hətta bir neçə gənc əvvəl istifadəçisi olsalar da, hal-hazırda dərslərlə əlaqədar olaraq sosial şəbəkələrə, ümumiyyətlə, vaxt ayıra bilmədiklərini vurğuladı. Maraqlıdır, əgər bir çoxları gənclərin sosial şəbəkələrin aludəçisi olduğunu iddia edərsə, onların bu haqda bir-birləri ilə kəskin fərqlənən düşüncələri nədir bəs?

Gənclərin bu zidd cavabları nəyi deməyə əsas verir? Belə çıxır ki, sosial şəbəkələri sırf onlarla əlaqələndirmək düzgün deyil? Bəlkə də, ona yaşından asılı olmayaraq, geniş insan kütləsinin istifadə etdiyi, lakin yaş etibarilə gənclərin aktivliyini daha çox sərgilədiyi bir vasitə kimi tərif versək, daha doğru olardı.

Ali məktəbdə eyni kursda təhsil alan Gülçatay Bağirova və Musa Cabbarlı sualını bir-birlərinə zidd şəkildə cavablandırdılar. Gülçatay qeyd etdi ki, rəfiqələri, sinif yoldaşları, həmcininin qohumları ondan uzaqda yaşadıklarına görə o, sosial şəbəkələrdən onlarla əlaqə saxlamaq üçün istifadə edir. Musa isə əksinə, dostları, yaxınları ilə yaxın məsafədə yaşasa da, onlarla vaxtaşırı görüşüb vaxt keçirməkdənsə, sosial şəbəkələr vasitəsilə əlaqə saxlamağa, ünsiyyət yaratmağa üstünlük verdiyini vurğuladı. Zənnimcə, aldığımız cavablar kifayət etirdi ki, bu mövzuda beynimdə qaranlıq qalan fikirlər açıqlığa qovuşsun. Gənclər sosial şəbəkələrin ən aktiv istifadəçiləridir. Hər halda bu, danılmaz faktdır. Kimisi bu vasitədən ehtiyacı olmadığı üçün istifadə edərsə, kimisi isə əfsuslar olsun ki, sadəcə, öz vaxtını itirir. Təbii ki, bir gənc olaraq mənəm də çoxları kimi sosial şəbəkələrdə hesabım var və onlardan ünsiyyət, kimlərsə əlaqə saxlamaq, nələrdənsə xəbərdar olmaq üçün istifadə edirəm. Lakin o, mənəmədən nə sırf ünsiyyət vasitəsi, nə asudə vaxtım üçün bir öyləncə, nə də məlumat üçün onlayn vəsait deyil. O, mənəmədən, sadəcə, ehtiyacım olduğu halda müraciət etdiyim bir vasitədir. Dediklərim, bəlkə də, qeyri-səmimi qarşılanacaq, amma mütləq əldə etməli olduğumuz materialı vaxtında tapmağa imkan verən vasitədir. Biri ilə skaypda üz-üzə danışmaq mənəvi ehtiyac deyilmi? Və ya göndərilmiş vaxtın mesajları ehtiyac deyilmi? Məsləhətləşməyə, paylaşmağa olan ehtiyaclar... Çox güman ki, mən də tənbellik hissəsinə qarşı öz-özlüyümdə qələbə çalmaya bilərəm, əgər uşaq yaşlarımdan sinif müəlliminin “çətin, əziyyətə əldə olunan nə varsa, o daha da qiymətli və yaddaqalan olar” ifadəsini vaxtında və yetərincə dəyərləndirməsəydim. Əminəm ki, bir çoxlarımıza tamamilə belə olmasa da, bu məzmunu əks etdirən cümlələr deyilmişdir, amma deyilən sözün mahiyyətini gərək vaxtında dəyərləndirməyi bacarasan.

Sosial şəbəkələrdən necə istifadə etmək sualına cavab olaraq. O, bizim tabeliyimizdəyik, lazımsız yerə biz onun aludəçisinə çevilməyək.

✎ Fatma BABAYEVA

“Şərq qapısı”nın çıxışından sonra

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyində kollegiya iclası keçirilmişdir

Naxçıvan Muxtar Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyində keçirilən kollegiya iclasında “Şərq qapısı” qəzetinin 9 aprel 2016-cı il tarixli nömrəsində dərc olunan “Muxtar respublikamızda uşaq musiqi məktəblərinin fəaliyyəti üçün hərtərəfli şərait yaradılıb. Təəssüf ki, həmin məktəblərin bəziləri bu şəraitdən düzgün istifadə edə bilmir” adlı məqalə müzakirə edilmişdir. Məqalədə Naxçıvan Muxtar Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin tabeliyində olan Naxçıvan şəhər, Babək, Şahbuz və Kəngərli rayonlarının uşaq musiqi məktəblərində yaradılan şəraitdən düzgün istifadə edilməməsindən, tədrisin həyata keçirilməsində mövcud olan nöqsanlardan, müəllimlərin öz işinə biganə yanaşmasından bəhs olunurdu.

Kollegiya iclasında qeyd edilmişdir ki, nazirlik tərəfindən yaradılmış reydbriqadası mütəmadi olaraq məktəblərdə olmuş, əmək və iş intizamı ilə bağlı yoxlamalar aparmış, yoxlamaların nəticəsi kollegiya iclaslarında müzakirə edilmişdir. Həmçinin uşaq musiqi, incəsənət və bədii sənətkarlıq məktəblərində tədrisin vəziyyəti ilə bağlı zona müşavirələri keçirilmiş, nöqsan və çatışmazlıqlar müzakirə edilmiş, onların həlli yolları araşdırılmış və aradan qaldırılması üçün konkret tapşırıqlar verilmişdir.

Bildirilmişdir ki, yaradılan bu şəraitə, nazirlik tərəfindən həyata keçirilən məqsədyönlü işlərə baxmayaraq, hələ də bəzi məktəb direktorları işlərində dönüş yaratmamışlar. “Şərq qapısı” qəzetində çap olunan məqalədə də göstərilir ki, bəzi rayon mədəniyyət və turizm şöbələrinin müdirləri, məktəb direktorları işlərinə məsuliyyətsiz yanaşırlar. Onlar məktəbdə əmək və iş intizamı, müəllimlərin və şagirdlərin dərəcə davamiyyəti, tədrisin səviyyəsinin yüksəldilməsi ilə bağlı konkret tədbirlər görməmiş, uşaq və gənclərin yaradıcılıq fəaliyyətinin artmasına, onların bu sahədə inkişafına

biganə yanaşmışlar.

Nazirliyin kollegiyasının qərarına əsasən işdə yol verdiyi ciddi nöqsanlara görə Naxçıvan Şəhər 4 nömrəli Uşaq Musiqi Məktəbinin direktoru Fəxrəddin Bağirov, Kəngərli rayonundakı Çalxanqala Kənd Uşaq Musiqi Məktəbinin direktoru Yədigar Əliyev tutduğu vəzifədən azad edilmişdir.

Şahbuz Rayon Uşaq Musiqi Məktəbinin direktor əvəzi İntiqam Məmmədova və Kolanı Kənd Uşaq Musiqi Məktəbinin direktoru Akif Məmmədova axırıncı xəbərdarlıqla şiddətli töhmət verilmişdir.

İşində yol verdiyi nöqsanlara görə Babək Rayon Şıxmahmud Kənd Uşaq Musiqi Məktəbinin direktoru Orxan Rəsulluya töhmət elan edilmişdir.

Şahbuz Rayon İcra Hakimiyyəti tərəfindən töhmət verilməsi nəzərə alınaraq kollegiyanın qərarına əsasən, Şahbuz Rayon Mədəniyyət və Turizm Şöbəsinin müdiri Səbiq İmanova nöqsanların aradan qaldırılması və görülməli işlər haqqında nazirliyə 15 gün ərzində məlumat verilməsi tapşırılmışdır. Babək Rayon Mədəniyyət və Turizm Şöbəsinin müdiri Ceyhun Fərəcova da işdə yol verdiyi nöqsanlara görə töhmət verilmişdir. Rayon mədəniyyət və turizm şöbələrinin müdirlərinə, uşaq musiqi, incəsənət və bədii sənətkarlıq məktəblərinin direktorlarına əmək və iş intizamına, müəllim və şagirdlərin dərəcə davamiyyətinə ciddi yanaşılması, qrup dərslərinin normalara uyğun aparılması barədə tapşırıqlar verilmişdir. Kollegiya iclasının qərarında qeyd edilir ki, görülmüş işlər haqqında bir aydan sonra nazirliyə yazılı arayış təqdim olunmalıdır.

Kollegiya iclasına Naxçıvan Muxtar Respublikasının mədəniyyət və turizm naziri Natəvan Qədimova yekun vurmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin mətbuat xidməti

Tələbələrin Naxçıvanqalaya ekskursiyası təşkil edilib

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisində turizmin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı keçirilmiş müşavirədə verilmiş tapşırıqlara uyğun olaraq Naxçıvan Dövlət Universitetinin və “Naxçıvan” Universitetinin bir qrup tələbəsinin “Naxçıvanqala” Tarix-Memarlıq Muzey Kompleksinə ekskursiyası təşkil edilib.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənclər və İdman, Təhsil nazirlikləri, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri yanında Gənclər Fondu, Yeni Azərbaycan Partiyası Naxçıvan Muxtar Respublika Təşkilatının İcra Katibliyi və Heydər Əliyev adına Gənclər Birliyi tərəfindən hazırlanmış Naxçıvan Muxtar Respublikasında turizmin inkişafı

ilə bağlı tədbirlər planının müvafiq bəndinə əsasən, “Naxçıvanı tanıyaq” devizi altında keçirilən tədbirdə 50-yə yaxın tələbə iştirak edib.

Tədbirin əvvəlində Gənclər və İdman Nazirliyi aparatının rəhbəri Cənabməmmədov iştirakçılara ekskursiyanın mahiyyətindən bəhs edib, gəncləri keçirilən ekskursiyalarda Naxçıvanın tarixi abidələrini, görməli yerlərini, turizm məkanlarını öyrənməyə, fotosəkillər, videoçarxlar və müxtəlif xarici dillərdə olan materiallar vasitəsilə sosial şəbəkələrdə tanıtmağa, muxtar respublikanın turizm potensialının düzgün təbliği və təşviqi istiqamətində aparılan işlərdə fəal olmağa çağırıb. “Naxçıvanqala” Tarix-Memarlıq Muzey Kompleksinin baş fond mühafizə-elmi işçisi Elçin Əliyev muzeydə olan eksponatlar və Naxçıvanqalanın tarixi haqqında iştirakçılara məlumat verib, onları maraqlandıran sualları cavablandırdı. Tələbələr Nuh Peyğəmbərin məzarüstü türbəsinə də baxıblar.

Qeyd edək ki, ekskursiyalar mütəmadi olaraq davam etdiriləcəkdir.

✎ Ceyhun MƏMMƏDOV

İtmişdir

Naxçıvan şəhəri, Qaraxanbəyli kənd sakinini Məmmədova Minoş İsmayıl qızının adına olan AA-001397 nömrəli plan-ölçü və MH-0021453 nömrəli çıxarış itdiyindən etibarsız sayılır.

ŞƏRQ qapısı

Baş redaktor:
TURAL SƏFƏROV

Ünvan: AZ-7000,
Naxçıvan şəhəri, “Təbriz” küçəsi, 1.

Telefonlar: Məsul katib: 545-62-47
Şöbələr: 545-81-44, 545-51-18
Müxbirlər: 545-75-21, Faks: 544-52-52
E-mail: serqqapisi@nakhchivan.az

Qeydiyyat №: 575

Əlyazmalara cavab verilmir
və onlar geri qaytarılmır

Nömrəyə məsul: Sara Əzimova

Qəzet redaksiyanın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələndirilib və Əcəmi NPB-də ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.

Tiraj: 1000. Sifariş № 290